
Pregled študij o strahu pred kriminaliteto pri ženskah¹

VARSTVOSLOVJE,
letn. 19
št. 1
str. 5–20

Monika Klun, Gorazd Meško

Namen prispevka:

Prispevek predstavlja pregled literature na področju strahu pred kriminaliteto s poudarkom na strahu pred kriminaliteto pri ženskah in vsebuje razpravo o dejavnih socializacije, viktimizacije, zdravja, medijev, okolja in spomina. Namen prispevka je pregledati študije o strahu pred kriminaliteto in predstaviti nekatere protislovne ugotovitve študij o strahu pred kriminaliteto pri ženskah in moških. Predstavljene so študije o strahu pred kriminaliteto v mednarodni viktimološki literaturi in pregled raziskovanja strahu pred kriminaliteto v Sloveniji.

Metode:

Članek temelji na pregledu literature in razpravi o dejavnih strahu pred kriminaliteto pri ženskah.

Ugotovitve:

Ženske pogosteje izražajo altruistične strahove in ne navajajo skrbi za svoje partnerje. Strah pred kriminaliteto pri ženskah je posledica fizičnih in čustvenih zlorab nekdanjih partnerjev in se povezuje s strahom pred spolno zlorabo ali posilstvom. Na strah pri ženskah vpliva tudi njihova samoocena zdravja. Dileme glede strahu pred kriminaliteto predstavljajo mediji in zdravje, protislovja pa so vidna v dejavnih, ki izhajajo iz okolja.

Praktična uporabnost:

Ugotovitve prispevka omogočajo razpravo o ukrepih za preprečevanje kriminalitete in razumevanje zapletenosti razmerij med kriminaliteto in strahom pred kriminaliteto. Strah pred kriminaliteto je pomemben del penalnega populizma, ki se ga je treba zavedati pri ustvarjanju politik in prakse na področju zaščite žrtev kriminalitete ter čustvenih odzivov na kriminaliteto.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

V Sloveniji še ni bilo raziskave, ki bi posebej obravnavala vzroke strahu pred kriminaliteto pri ženskah, zato je ta prispevek možno razumeti tudi kot izhodišče za empirično študijo v prihodnosti.

UDK: 343.9

Ključne besede: strah pred kriminaliteto, ženske, dejavniki, socializacija, viktimizacija, zdravje

¹ Prispevek je nastal v okviru dela Programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018), ki ga financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (številka projekta: P5-0397).

A Review of Studies on Fear of Crime among Women

Purpose:

The paper presents a literature review in the field of fear of crime, with the emphasis on the fear of crime among women and contains a discussion of factors of socialization, victimization, health, media, environment, and memory. The purpose of this paper is to review studies on fear of crime and to present some of the contradictory findings of studies on fear of crime among women and men. There are presented studies on fear of crime in the international victimology literature and research on fear of crime in Slovenia.

Design/Methods/Approach:

The paper is based on a literature review and discussion of the factors of fear of crime among women.

Findings:

Women often express altruistic fears, and they do not report care for their partners. Fear of crime among women derives from physical and emotional abuse of their ex-partners. Higher levels of fear among women are related to their fear of rape or sexual assault. Self-perceived health also impacts fear among women. The dilemma about fear of crime is related to the media and health. The contradictions are found in the environmental factors.

Practical Implications:

Findings of the paper allow the debate on measures of preventing crime and understandings of the complexities of the relationships between crime and the fear of crime. Fear of crime is an important part of penal populism, which one should be aware of when creating policies and practices in the field of protection of victims of crime, and emotional responses to crime.

Originality/Value:

This is the first paper in Slovenia that discusses factors of fear of crime among women and could be considered as a starting point for the empirical studies in the future.

UDC: 343.9

Keywords: fear of crime, women, factors, socialization, victimization, health

1 UVOD

S pojmom kriminaliteta je povezan tudi koncept strahu pred kriminaliteto, pri čemer Hale (1996) meni, da je strah pred kriminaliteto postal eden izmed sodobnih družbenih problemov in predstavlja celo večji problem, kot je kriminaliteta sama (Doran in Burgess, 2012), še posebej v skupinah ranljivih oseb, katere del so tudi ženske (Killias, 1990).

Ženske pogosteje poročajo o strahu pred kriminaliteto kot moški (Ferraro, 1995). Strah pred kriminaliteto lahko pri žrtvah kriminalitete vodi do nerazumnih

reakcij (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012) in škodljivih čustvenih posledic, ki povzročajo občutke osamljenosti kot posledico občutka, da nikomur ni mar za njihovo viktimizacijo (Hale, 1996). Moore in Trojanowicz (1988) razlagata, da strah pred kriminaliteto motivira ljudi, da svoj čas in denar vlagajo v ukrepe za zmanjševanje svoje ranljivosti. Njihovi odzivi vključujejo zadrževanje doma in v zaprtih prostorih ter nakupovanje ključavnic, orožja in alarmov. Strah pred kriminaliteto krha družbeno kohezijo, red in naravno neformalno nadzorstvo (Ross in Mirowsky, 2000).

Strah prispeva k medsebojnemu nezaupanju in nesodelovanju (Garofalo, 1981), posledično pa se pojavi samozaščitno vedenje v smislu izogibanja krajev, ki se zdijo nevarna. Ljudje se začnejo izogibati trgovinam in restavracijam (Oc in Tiesdell, 1997), pri čemer Cothran in Cothran (1998) dodajata, da se ljudje začnejo izogibati tudi turističnim dejavnostim, če menijo, da njihove varnosti na določenih destinacijah ni mogoče zagotoviti. Intenziviranje preventivnih dejavnosti in pretirana previdnost spodkopavata kakovost življenja v skupnosti.

Dejstvo je, da za zmanjševanje strahu pred kriminaliteto v skupnosti represivni odzivi organov pregona ne zadoščajo. Strah pred kriminaliteto in kakovost življenja sta dve izmed prioritet sedanjega načina delovanja policije – policijskega dela v skupnosti. Osrednja naloga omenjenega načina dela je odpravljanje vzrokov, pri čemer sta v delu policistov opažena odpor in pomanjkanje motivacije (Meško, 2001). Problem je tudi v tem, da ljudje prisotnost policistov v skupnosti doživljajo na dva načina: lahko jim povzroča manjše občutke ogroženosti ali pa se počutijo še bolj ogrožene (Salmi, Gronroos in Keskinen, 2004).

V prispevku bomo predstavili dejavnike socializacije, viktimizacije in zdravja, ki vplivajo na strah pred kriminaliteto pri ženskah, nato pa še vlogo medijev in spomina na kriminalne dogodke. Predstavili bomo tudi koncept strahu pred kriminaliteto in pregled raziskovanja strahu pred kriminaliteto v Sloveniji.

2 STRAH PRED KRIMINALITETO

Strah pred kriminaliteto je v splošnem povezan s strahom pred osebno (re)viktimizacijo, dojemanjem nevarnosti, zaskrbljenostjo pred kriminaliteto in tesnobo. Koncept je zapleten, saj se nekateri ljudje bojijo kriminalitete na splošno, nekateri pa se bojijo le specifičnih kaznivih dejanj. Prav tako se lahko nekdo boji le tistih kaznivih dejanj, ki se dogajajo doma, drugi pa se bojijo, da bodo postali žrtve kriminalitete na javnih krajih (Grabosky, 1995).

Zaradi takšnih protislovij je težko določiti poenoteno definicijo strahu pred kriminaliteto in dejstvo je, da enotna definicija ne obstaja (Addington, 2009). Strah pred kriminaliteto je v literaturi razložen na različne načine, a pogosto je opredeljen kot negativni čustveni odziv, ki je posledica kaznivega dejanja ali znamenj, ki so s tem povezani (samoocena potencialne viktimizacije). Gre za občutek nevarnosti, da bo oseba fizično oškodovana. Strah pred kriminaliteto je povezan z zaskrbljenostjo, da pri osebi obstaja možnost za materialno, fizično ali psihično viktimizacijo (Ferraro in LaGrange, 1987).

Obstajajo tri perspektive razlage strahu pred kriminaliteto (Gabriel in Greve, 2003):

- a) kognitivni vidik: opredeljen kot zaznavanje tveganja viktimizacije;
- b) čustveni vidik: opredeljen kot strah pred osebno viktimizacijo, občutek nevarnosti, ogroženosti, tesnoba in
- c) vedenjski vidik: opredeljen kot vedenjsko odzivanje, ki se kaže v ukrepih za preprečevanje viktimizacije.

K temu Jackson (2004) dodaja še družbeni vidik, ki ga opisuje kot odnos javnosti do deviantnosti, v katerega so vključeni družbeni red, družbeno nadzorstvo in družbena kohezija.

Odnos med čustvenim in kognitivnim vidikom je zapleten, saj ni nujno, da sta komponenti med seboj tesno povezani. Možno je, da se oseba zaveda visoke stopnje kriminalitete, ne da bi bila zaskrbljena, ali pa obratno, oseba nizko ocenjuje tveganje viktimizacije, hkrati pa je glede tega močno zaskrbljena. Študije so pokazale, da komponenti nista nikoli ali pa sta le redko med seboj tako močno povezani, da bi lahko govorili o soodvisnosti (Lorenc et al., 2014).

S strahom pred kriminaliteto so povezani učinki strahu pred kriminaliteto, ki so pri ženskah močnejši kot pri moških. Moški se kriminaliteti zoperstavijo z zaščito premoženja (Warr, 1985), ženske pa spremenijo svoj življenjski slog in vedenje ter se začnejo izogibati dejavnosti na prostem, nočni hoji po ulicah in uporabi javnega prometa (Hale, 1996). Ob močnem občutku ogroženosti v javnih prostorih se pojavi višja stopnja zavedanja o tveganjih (Meško, Sotlar et al., 2012), ker potencialne oškodovanke menijo, da imajo manj nadzora nad javnimi prostori (Gilchrist, Bannister, Ditton in Farrall, 1998), zato se prilagodijo lastni predstavi o možnih nevarnih okoljih in tako poskrbijo za lastno varnost s širitvijo nabora preventivnih strategij (Walklate, 2004).

3 NAJPOMEMBNEJŠI DEJAVNIKI STRAHU PRED KRIMINALITETO PRI ŽENSKAH

3.1 Socializacija

Socializacija je eden izmed dejavnikov, ki vpliva na strah pred kriminaliteto pri ženskah. Prepleten je z vplivi vrstnikov na posameznika, izobraževanjem in – kar je najpomembnejše – s starševsko vzgojo (Gleitman, Fridlund in Reisberg, 2000). Ta poteka že v zgodnjem življenjskem obdobju, ko starši (ne)namenoma pošiljajo svojim otrokom sporočila o tem, kaj je sprejemljivo za vsak spol. Madriz (1997) se na tej točki naslanja na vzgojo deklic in navaja, da so primeri, ko je deklici rečeno, naj sedi in se vede kot dama, naj ima v sedečem položaju noge skupaj in naj si popravi krilo navzdol, namenjeni vzbujanju strahu in izogibanju, da bo v prihodnosti posiljena.

Pomembno je poudariti, da v socializacijskem procesu komunikacija z dečki namreč poteka drugače kot komunikacija z deklicami in pozneje se pri deklicah razvije čutnost, ko jim je dovoljeno, da se zjočejo in pokažejo tudi strah. Pri dečkih pa se pogosto zgodi, da ne kažejo svojih čustev (Morris, 1988) in so zato neredko prikazani kot močni, neodvisni in agresivni (Gleitman et al., 2000).

To je razlog, da ženske pogosteje občutijo strah in to goji idejo, da je ženska narava ranljiva (Goodey, 1997), pri čemer razlikujemo dve vrsti ranljivosti,

objektivno in subjektivno. Objektivni vidik ranljivosti se razlaga kot manjša sposobnost branjenja in fizična nemoč, subjektivno ranljivost pa se pripisuje »nižjemu« statusu žensk v patriarhalni družbi. Navezuje se na verbalno in vizualno nadlegovanje in vse naštetu so subtilni ter očitni opomniki, da so ženske ranljive (Hilinski, Pentecost Neeson in Andrews, 2011).

Moška narava se medtem prikazuje kot neustrašna, neodvisna in samostojna (Goodey, 1997). Sutton, Robinson in Farrall (2011) so dokazali, da ko so ljudje iskreni, poročajo o večjem strahu, kot če o svojem strahu govorijo glede na družbeno sprejemljivost odgovora, kar se navezuje tudi na predstavnike moškega spola. Sicer ni točno znano, zakaj se čuti tolikšen pritisk, da se ravna v skladu z družbenimi normami (Hollander, 2001), a obstajajo navedbe, da je manjši strah pred kriminaliteto pri moških refleksija socialnih pritiskov, ker se v očeh družbe ne želijo pokazati kot »manj« moški (Goodey, 2005). Jasno pa je, da oba spola pričakujeta večjo ranljivost pri ženskah kot pri moških (Hollander, 2001). Ideologija je torej v tem, da ženska potrebuje ob sebi moškega, da jo zaščiti, in ženska, ki ima blizu sebe moškega, da jo varuje, bo doživljala manj strahu (Stanko, 1990).

Očitno je tudi, da je altruistični strah pogosteje zaznan pri ženskah kot pri moških, prav tako tudi strah pred osebno viktimizacijo. Moški se večinoma bojijo za svoje partnerice in otroke, izražajo tudi zaskrbljenost glede uporabe javnega prevoza in nočne hoje do doma. Altruistični strah žensk je splošnejši, ni usmerjen le v družinske člane, pač pa tudi v sosede in stare starše, pri čemer je zanimivo, da poročene ženske ne izražajo zaskrbljenosti za svoje može, ker jih dojemajo kot močne in sposobne obrambe (Snedker, 2006). Altruistični strah vodi k večjemu strahu pred kriminaliteto, zato se ga imenuje tudi nalezljivi strah (angl. *contagious fear*) (Gilchrist et al., 1998).

3.2 Viktimizacija

Viktimizacijske študije so pokazale, da se veliko ljudi boji kriminalitete (Ferraro, 1995), ob tem pa je bilo ugotovljeno tudi, da pri ženskah obstaja manjša možnost viktimizacije kot pri mlajših moških. Tu se pojavi protislovje, da so tisti, ki jih je najmanj strah, bolj pogoste žrtve kaznivih dejanj (predvsem mladi moški). Raven strahu pred nespornimi kaznivimi dejanji je pri moških in ženskah približno enak, ko pa govorimo o strahu pred spolnimi kaznivimi dejanji, je ta višji pri ženskah kot pri moških (Warr, 1985). Strah pred kriminaliteto je v splošnem pri moških dvakrat do trikrat manjši kot pri ženskah (Stanko, 1993), še več, rezultati raziskav tudi kažejo, da gre pri strahu pred kriminaliteto pri ženskah za prepletanje splošnega strahu pred kriminaliteto s strahom pred spolnim napadom (Ferraro, 1995).

Ta pojav imenujemo hipoteza sence spolnega napada (angl. *shadow of sexual assault hypothesis*), saj spolni napad lahko zasenči druge oblike viktimizacije. To poveča strah še za druge oblike kaznivih dejanj, tako da strah pred kriminaliteto pri ženskah odraža strah pred spolnim napadom. Ženske namreč pogosto mislijo, da vse oblike viktimizacije vključujejo posilstvo ali spolni napad (Ferraro, 1995). Dejstvo je, da se teža kaznivega dejanja posilstva v ženskih očeh enači s težo

umora, tako da se mnogokrat dogaja, da ženske enačijo strah pred kriminaliteto s strahom pred posilstvom ali spolno zlorabo (Warr, 1985).

Hirtelehner in Farral (2014) sta podrobneje raziskala hipotezo sence spolnega napada in zaključila, da se strah pred posilstvom bistveno zmanjša, ko se upošteva strah pred telesnimi poškodbami. Ugotovila sta, da strah pred vlomom ženske pogosto opravičujejo tudi z morebitno telesno poškodbo in fizičnim napadom, pri čemer tudi posledica posilstva ni izključena. Fizični napad je ena izmed najpomembnejših značilnosti, ki se povezuje s strahom pred vlomi, ampak v celoti ne zasenči učinkov posilstva.

Zanimivo je, kako se strah pred kriminaliteto pri ženskah kaže glede na vrsto partnerskega razmerja. Hanley in Ruppner (2015) sta ugotovila, da je pri samskih in ločenih ženskah moč zaznati večjo verjetnost viktimizacije kot pri poročenih ženskah. Prav tako ugotavljata, da pri vdovah, istospolno usmerjenih ženskah in izvenzakonskih partnerkah obstaja manjša možnost viktimizacije kot pri poročenih ženskah. Pri materah obstaja večja verjetnost, da postanejo žrtve, kot ženske brez otrok. Ženske, ki so že bile viktimizirane, je manj strah kot ženske, ki še niso bile žrtve. Ločene in ovdovele ženske pa je bolj strah kot poročene. Doživeta viktimizacija ima večji vpliv na samske ženske kot na poročene. Govorimo torej o neposredni viktimizaciji. McCornell (1989) pa je ugotovil še več, dognal je namreč, da ta vpliva na vse žrtve ne glede na stan ali spol. S pomočjo raziskave je spoznal, da osebe, ki so bile v preteklosti že viktimizirane, pričakujejo, da bodo v roku enega leta ponovne žrtve, in sicer v okviru premoženjske kriminalitete. Koncept je poimenoval pričakovana viktimizacija (angl. *anticipated victimization*).

Do sedaj smo obravnavali ženske v trenutnem razmerju, dobro pa je preveriti, kako je s strahom pri ženskah v povezavi z bivšimi intimnimi partnerji. Mesch (2000) v tem primeru govori o intimni hipotezi (angl. *intimate hypothesis*), ki razlaga, da je strah pred kriminaliteto pri ženskah posledica izpostavljenosti intimnemu nasilju. Strah pred kriminaliteto, ki ga občutijo ženske, se torej razlaga kot strah pred nasilnimi intimnimi partnerji. Broll (2014) je prav tako dokazal, da fizične, čustvene in hude telesne zlorabe nekdanjih intimnih partnerjev povečujejo strah pred kriminaliteto pri ženskah in občutke večje ranljivosti.

Strah pred kriminaliteto pa je pri ženskah povezan tudi z izborom prijatelja ali partnerja. Raziskave so pokazale, da imajo ženske, ki jih privlačijo fizično močni in dominantni moški, večji strah pred kriminaliteto kot ženske, ki jih takšni partnerji ne privlačijo. Višji strah občutijo ne glede na razmere in okoljske dejavnike, še več, ženske, ki odraščajo v okolju z visoko stopnjo kriminalitete, privlačijo dominantni moški. Takšni partnerji jim ugajajo, četudi pri njih obstaja manjša možnost viktimizacije. Gre za to, da ženske, ki se počutijo ogrožene, lahko računajo na moško fizično prevlado, na sposobnost, da jih moški zaščitijo pred nasilnimi storilci kaznivih dejanj. Ta koncept so poimenovali hipoteza telesnega varovanja (angl. *bodyguard hypothesis*) (Ryder, Maltby, Rai, Jones in Flowe, 2016).

3.3 Zdravje

Dejavnik zdravja predstavlja izziv pri raziskovanju strahu pred kriminaliteto. Na eni strani imamo ugotovitve, da zdravje vpliva na strah pred kriminaliteto, na

drugi pa, da strah pred kriminaliteto vpliva na zdravje. Ugotovljeno je bilo tudi, da manjša mobilnost pri ženskah predstavlja močnejši dejavnik tveganja za strah pred kriminaliteto (Cossman in Rader, 2011).

Strah pred kriminaliteto vpliva na človekovo zdravje. Ljudje, ki se bojijo, se spopadajo s stresom, selektivno zahajajo na določena mesta, redko zapuščajo domove in sčasoma se pojavijo izoliranost od družbe, občutki osamljenosti in nezaupanje v skupnost. Pri takih osebah je telesna aktivnost omejena, duševno stanje se poslabša, tveganje za nastanek srčnih bolezni pa poveča. Ob tem lahko govorimo tudi o protislovju, saj raziskave kažejo, da je strah pred kriminaliteto višji pri tistih, ki redno vzdržujejo stike z okoljem in so dejavni (Stafford, Chandola in Marmot, 2007).

Strah pred kriminaliteto je povezan z zdravjem, pri čemer je pomembno izpostaviti, da tako ženske kot moški navajajo nespečnost in tesnobo. Moški poročajo tudi o samomorilnih mislih in poskusih samomora, kar razlaga dejstvo, da je stopnja samomorilnosti pri moških višja kot pri ženskah (Olofsson, Lindqvist in Danielsson, 2012).

Cossman in Rader (2011) v raziskavi o zdravju ugotavljata, da je strah pred kriminaliteto povezan s samooceno zdravja pri respondentih. Ženske, ki svoje zdravje ocenjujejo bolje, čutijo manjši strah, medtem ko pri moških statistično pomembnega učinka na strah pred kriminaliteto nista ugotovila.

4 DRUGI DEJAVNIKI STRAHU PRED KRIMINALITETO PRI ŽENSKAH

4.1 Mediji

Mediji so po besedah nekaterih strokovnjakov glavni razlog za ustvarjanje strahu pred kriminaliteto. Ne moremo mimo tega, da ne bi opazili, da svet medijev pogosto prikazuje nasilno kriminaliteto, čeprav ta statistično upada. Prav tako zaradi pozornosti javnosti prikazujejo nevsakdanja kazniva dejanja in jim dodajo napihnjeno, popačeno vsebino. Prezrejo rutinska, manj nevarna, neopazna kazniva dejanja, ki se v družbi pojavljajo najpogosteje in namesto tega prikazujejo umore. Prevladujoče predstavljanje umorov vsebuje storilca, ki je neznana oseba, kljub temu, da takšna nasilna dejanja, ki imajo za posledico smrt, največkrat storijo znane osebe. Stereotipno prikazujejo tudi posilstva in druge spolne napade, češ da storilci na žrtev prežijo v grmovju. Problem je v tem, da takšnim stereotipom sledi laična javnost, čeprav nanje viktimologi opozarjajo že desetletja (Emanuelsson in Mele, 2004).

Pomembna je tudi posredna oziroma deljena viktimizacija (angl. *vicarious victimization*), ki bolj kot na moške vpliva na ženske (Meško, 2008). Tu se lahko opremo na feministično teorijo, ki razlaga, da je moška dominantnost v okolju cenjena in naravna pravica, kar večinoma prikazujejo filmi in nadaljevanke. Ti predstavljajo žensko kot pasivno in večno žrtev, moški pa jo obvladujejo. Strah pred kriminaliteto pri ženskah izhaja tudi iz tovrstnih vsebin, ki jih spremljajo pogosteje kot moški (Kahlor in Eastin, 2011).

Deljena viktimizacija se nanaša tudi na knjige, kriminalne romane, ki jih pogosteje berejo ženske kot moški. Od leta 1926, ko je Agatha Christie izdala

roman z naslovom *Umor Rogerja Ackroyda* (angl. *The murder of Roger Ackroyd*), do danes založniki v pisatelje vlagajo manj truda kot v pisateljice, saj slednje bolj raziščejo najtemnejše strahove žensk. Med branjem tovrstnih romanov ženske o kriminaliteti razmišljajo drugače kot moški. O tem razmišljajo bolj osebno, saj se lažje vživijo v vloge likov in si bolje predstavljajo, kako je biti viktimiziran (Hughes, 2016). Tudi to je namreč lahko posledica strahu pred kriminaliteto, ki ga čutijo ženske (Burke, 2008).

Poleg kriminalnih romanov, televizije, radia in časopisov je sedaj v ospredju svetovni splet, za katerega se trdi, da vpliva na ljudi. Ljudje imajo vse bolj kritično predstavo o kriminaliteti, saj je zavedanje o prenapihnjem predstavljanju kriminalitete v različnih medijih čedalje večje (Kohm, Waid-Lindberg, Weinrath, O' Connor Shelley in Dobbs, 2012). Tega se še posebej zavedajo uredniki in novinarji, ki so ujeti v past prodajanja novic, ter kritični družboslovci, ki se neverodostojnosti predstavljanja in poročanja o kriminaliteti zavedajo bolj kot laična javnost, ki pa postaja tudi vse bolj osveščena (Emanuelsson in Mele, 2004).

Mediji so le eden izmed faktorjev, ki vpliva na strah pred kriminaliteto. Drugi dejavniki so povezani s socializacijo in posameznikovo osebnostjo. Na tej točki se odpira vprašanje, ali posameznikova osebnost vpliva na zaznavanje kriminalitete ali mnenje o kriminaliteti, ki si ga ljudje ustvarijo s pomočjo medijev, ali medijske vsebine vplivajo na njihovo osebnost in čustvovanje. Sicer so raziskave pokazale, da bolj, ko ljudje spremljajo medije, bolj so zaskrbljeni (Emanuelsson in Mele, 2004). Hkrati se je izkazalo, da branje časopisov vpliva na zmanjšanje strahu, saj, ko ljudje berejo o kriminalnih aktivnostih v drugih mestih, začnejo le-te primerjati s svojim krajem bivanja, kar jim povzroči večji občutek varnosti (Liska in Baccaglioni, 1990).

Dejstvo je, da mediji lahko povzročijo tudi moralno paniko (Kohm et al., 2012) in da ustvarjajo podobo sveta, ki je bolj negativna kot v resnici. S tem se krepijo predsodki in stereotipi o storilcih kaznivih dejanj. Dandanes je večina ljudi odvisna od rednega spremljanja novic, tako pa se tudi oblikuje mnenje o kriminaliteti skladno s tem, kar so ljudje brali in videli (Emanuelsson in Mele, 2004).

4.2 Okolje

Vzroke za strah pred kriminaliteto je treba iskati tudi v okoljskih vplivih. Poleg socialne kohezije (Meško, Sotlar et al., 2012) je pomembna tudi sama oblika mesta. Pri tem je treba omeniti teoriji: teorijo o prostoru, ki varuje (angl. *defensible space*), in teorijo razbitih oken (angl. *broken windows theory*).

Arhitekt in oblikovalec mest Oscar Newman je avtor teorije o prostoru, ki varuje. Ideja je zasnovana na študiji, ki je pokazala, da je stopnja kriminalitete višja v visokih večstanovanjskih okoljih kot v nižjih. Izhajal je iz domneve, da so družbeno nadzorstvo, preprečevanje kriminalitete in javno zdravje povezani z načrtovanjem skupnosti. Gre za socialnopsihološki pojav, kjer se okolje oblikuje tako, da odvrta kriminaliteto, storilec daje manjšo možnost pobega, vzbuja občutek varnosti pri prebivalcih in daje večjo možnost nadzorstva v skupnosti. Potencialni storilec ima tako občutek, da ga okolica opazuje (naravni nadzor) in ga posledično odvrta od izvršitve kaznivega dejanja (Newman, 1972).

Avtorja teorije razbitih oken sta Kelling in Wilson (1982), ki razlagata, da so razbita okna prisposoda za propadanje soseske, pomanjkanje družbenega in policijskega nadzora ter znak šibke socialne kohezije v skupnosti. Koncept opisuje, kako lahko navidezno nedolžen pojav vodi v celoten razpad soseske in medsosedskih odnosov. Prioriteta teorije je vzdrževanja reda, povezanega s policijskim delom v skupnosti, kar predstavlja prvi korak k zmanjševanju strahu pred kriminaliteto.

Kelling in Coles (1996) sta preučevala kontekst omenjene teorije in se osredotočila na zaznavanje ljudi v skupnosti. Tako je predpostavljeno, da razpad soseske pomeni, da nihče ni bil sprejet v okolje ali da nikomur ni mar zanj. Posledica je, da se bo ob razpadu soseske prvi učinek zaznal na ljudeh in bodo sosesko zapustili. Izseljavanje in umikanje iz sodelovanja v skupnosti posledično vodi v socialno dezorganizacijo (Hanslmaier, 2013). Model po navedbah Kellinga in Colesa (1996) ne vključuje povezave med dejavnostmi ljudi v soseski in strahom ter kriminaliteto, zato je model vprašljiv, ker ne upošteva vloge prebivalcev pri preprečevanju kriminalitete.

To pa ni edino protislovje, saj sta Hood in Joyce (1999) ugotovila, da družba, ki živi v predelih z visoko stopnjo kriminalitete, ne čuti velikega občutka strahu, medtem ko se premožnejši ljudje, ki bivajo v urejenih naseljih in kjer ni zaznane visoke stopnje kriminalitete, bojijo, da bi postali žrtve kriminalne dejavnosti. Zanimiv je tudi pojav, da ponekod stopnja kriminalitete pada, strah pred kriminaliteto pa se večja ali ostaja na isti ravni (Meško, Sotlar et al., 2012).

Raziskava v Barceloni je pokazala, da je strah pred kriminaliteto eden izmed najbolj perečih problemov tudi v mestih z nizko stopnjo kriminalitete. Ugotovili so, da na zaskrbljenost pred kriminaliteto bolj kot razširjena kriminaliteta vplivata zaznavanje za možnost osebne viktimizacije in negotovost. To se povezuje s socialnookoljskimi lastnostmi, ki dajejo posamezniku občutek, da je kraj nevaren. Na predstavo mestnega okolja vplivata tudi raven zadovoljstva in izmenjavanje informacij o pretečih nevarnostih med prebivalci (Valera in Guàrdia, 2014).

Strah pred kriminaliteto se razlikuje tudi v mestnih in vaških okoljih; v vaških okoljih je namreč moč govoriti o večji socialni koheziji kot med mestnim prebivalstvom, kar pomeni, da je v vaških okoljih strah pred kriminaliteto manjši kot v mestnih okoljih. Medtem ko starost in spol ne vplivata na strah vaščanov (Meško, Sotlar et al., 2012), pa je Hacin (2014) ugotovil, da vrsta bivanjskega okolja nima vpliva na strah pred kriminaliteto pri ženskah, vendar pa ženske poročajo o nekoliko višji stopnji strahu pred kriminaliteto od moških.

4.3 Spomin

Literatura o vplivu strahu na spomin kaže mešane rezultate. Na eni strani rezultati kažejo, da strah pripomore k boljšemu spominu, na drugi strani pa rezultati pričajo o tem, da strah ne vpliva na spomin (Christianson, 1992).

Ne le, da se strokovnjaki ukvarjajo s povezavo med spominom in strahom, obravnavali so tudi povezavo med spolom in spominskim priklicem. Rezultati so sicer pokazali majhne razlike med spominskim priklicem med spoloma, a kljub temu niso zanemarljive (Herlitz, Nilsson in Bäckman, 1997).

Ugotovljeno je bilo, da spol priče igra pomembno vlogo, ker se spola osredotočata na različne podrobnosti, ki izhajajo iz njenega življenja in okolice. Zaradi različnih interesov si moški zato bolj zapomnijo znamko, model in registrsko številko avtomobila (Herlitz et al., 1997), medtem ko si ženske zapomnijo podrobnosti, ki zajemajo ženska področja (Areh, 2010). Ženske so boljše v pripovedovanju zgodb in si bolje zapomnijo vonjave, moški pa so boljši na matematičnih področjih, vključujoč prostorsko orientacijo (Herlitz et al., 1997).

Ženske imajo boljše verbalne sposobnosti in zaradi tega tudi boljši epizodični spomin kot moški (Herlitz in Rehman, 2008). Loftus, Banaji, Schooler in Foster (1987) so ugotovili, da imajo ženske na splošno boljši spomin kot moški, a naredijo več napak. To bi lahko bila posledica težnje žensk k čim celovitejšemu in uspešnejšemu pričanju, k čemur pripomore ženska uslužna narava (Areh, 2011).

Ženske si bolje zapomnijo novejšje spomine, saj jih pogosteje kot moški omenjajo in razlagajo okolici. Moški si bolje zapomnijo informacije o prostoru, ženske pa obraze. Opisane razlike naj bi bile posledica razlik v družbenih vlogah med spoloma, kar je prispevalo k razvoju različnih interesov ter pričakovanj glede dejavnosti, ki naj bi bile primerne za moškega in žensko. Prav tako velja, da se moški in ženske razlikujejo genetsko, telesno in duševno. Interakcija omenjenih dejavnikov je povzročila razlike v sposobnosti pomnjenja med spoloma (Loftus et al., 1987).

Razlog lahko najdemo tudi v delitvi dela skozi evolucijo, saj so bili moški lovci in so tako razvili večjo sposobnost orientacije v prostoru. Ženske so bile nabiralke in so razvile spomin za predmete ter lokacije (Herlitz et al., 1997). Omeniti je treba tudi vzgojo in izobraževanje; deklice se namreč spodbuja, da pokažejo svoja čustva, medtem ko se dečke na tem področju zatira in zato pride do slabšega spomina pri moških (Areh, 2010).

Spomin je pomemben dejavnik glede predhodnih in deljenih viktimizacij, zaznavanja okolja in ljudi kot potencialnih virov ogrožanja, saj ta lahko vpliva na posameznikove občutke ogroženosti v določenih položajih in interakcijah z ljudmi. Glede na socializacijske dejavnike domnevamo, da so ženske bolj pripravljene poročati o svojih strahovih od moških.

5 RAZISKOVANJE STRAHU PRED KRIMINALITETO V SLOVENIJI

Preučevanje strahu pred kriminaliteto v Sloveniji sega v zadnje desetletje dvajsetega stoletja, ko je Pavlović (1998) opravil mednarodne kriminološke in viktimološke študije, in sicer v letih 1992, 1996/1997 in 2000/2001. Uporabil je vprašalnik Mednarodne študije o žrtvah kriminalitete (ICVS) in tako ugotavljal razsežnosti strahu pred kriminaliteto. Študija o žrtvah kriminalitete je potekala tudi leta 2005 (Meško, Petrovec, Areh, Muratbegović in Rep, 2006).

Meško in Umek (1999) sta ugotovitve na vzorcu v Ljubljani primerjala s študijo, ki so jo izvedli Van der Wurff, Van Staalduinen in Stringer (1989), v nadaljevanju pa sta Meško in Farral (1999) rezultate študije iz Slovenije primerjala z raziskavami, ki so bile opravljene na Škotskem in Nizozemskem. Ugotovila sta, da med državami, ki sta jih primerjala, ni bilo razlik glede dejavnikov strahu pred kriminaliteto. Rezultati so pokazali tudi, da so respondenti izražali več strahu pred

kriminaliteto v slovenskem in škotskem kot pa v nizozemskem vzorcu in da so osebe z visoko samooceno zdravja navedle manj strahu pred kriminaliteto. Strah pred kriminaliteto je manjši pri osebah z višjim družbeno-ekonomskim položajem in višjo stopnjo izobrazbe. Višji strah so navedle zaposlene ženske, stare med 21 in 55 let. Višji strah občutijo tudi fizično manj sposobne in brezposelne osebe ter osebe, ki kot vir nevarnosti zaznavajo določene ulice, gozdove in sprehajanje v soseski ponoči (Meško, Areh in Kury, 2004).

Meško (2012) je uporabil isti model v več raziskavah o strahu pred kriminaliteto v Sloveniji in ugotovil, da se vpliv dejavnikov strahu pred kriminaliteto v Sloveniji v obdobju desetih let bistveno ni spreminjal. Ugotovitve kažejo, da ima deljena viktimizacija močnejši vpliv na strah pred kriminaliteto kot neposredna viktimizacija in da na strah bolj vpliva poznavanje žrtve nasilnega kaznivega dejanja kot poznavanje žrtve premoženjske kriminalitete. Med pomembnejšimi ugotovitvami so tudi, da so ženske in starejši ljudje glede možne viktimizacije bolj zaskrbljeni kot moški.

Meško, Fallshore, Muratbegović in Fields (2008) so opravili primerjalno študijo o strahu pred kriminaliteto v Sloveniji ter Bosni in Hercegovini (BiH). Rezultati študije so pokazali, da je bil v obeh državah značilen višji strah pred kriminaliteto pri ženskah, brezposelnih, fizično manj sposobnih osebah in pri osebah, ki so v poznih večernih urah pogosto zdoma. Preučevali so tudi povezavo med samooceno zdravja in strahom, pri čemer se je izkazalo, da boljša samoocena zdravja prispeva k manjšemu strahu pred kriminaliteto.

Opravljena je bila tudi primerjalna analiza med šestimi glavnimi mesti držav nekdanje Jugoslavije, in sicer med Ljubljano, Zagrebom, Sarajevom, Beogradom, Skopjem in Prištino. Rezultati so pokazali, da v Ljubljani na strah pred kriminaliteto vplivajo nered v soseski, zaskrbljenost zaradi kriminalitete, posledice viktimizacije, majhna sposobnost samoobrambe in previdnostni ali preventivni ukrepi. V Zagrebu na strah pred kriminaliteto vplivajo šibke družbene mreže v soseski, majhne sposobnosti samoobrambe, spol, vplivi viktimizacije na življenje, preventivni ukrepi in ekonomski položaj. Na strah pred kriminaliteto v Sarajevu vplivajo sposobnost samoobrambe, zaskrbljenost glede kriminalitete, posledice viktimizacije in preventivni ukrepi. Podobno je tudi v Beogradu, saj na strah pred kriminaliteto vplivajo posledice viktimizacije, sposobnost samoobrambe, preventivni ukrepi, stopnja izobrazbe in finančno stanje v gospodinjstvu. V Skopju na strah pred kriminaliteto vplivajo zaskrbljenost zaradi kriminalitete, sposobnost samoobrambe, preventivni ukrepi, spol, položaj na trgu delovne sile in stopnja izobrazbe. Na strah pred kriminaliteto v Prištini pa vplivajo verjetnost viktimizacije v naslednjih 12 mesecih, preventivni ukrepi, spol in položaj na trgu delovne sile. Rezultati so pokazali, da v večini primerov doživeta viktimizacija ne vpliva na strah pred kriminaliteto. Na strah pred kriminaliteto v preučevanih mestih prav tako nista vplivala starost in zaupanje v javne institucije. V Zagrebu, Skopju in Prištini, kjer na strah pred kriminaliteto vpliva spol, ženske poročajo o večjem strahu kot moški. Ugotovili so še, da tudi telesno šibkejši ljudje izražajo več strahu pred kriminaliteto (Meško, Vošnjak et al., 2012).

6 RAZPRAVA

Ženske o strahu pred kriminaliteto poročajo pogosteje kot moški. Enega izmed dejavnikov za tako stanje lahko iščemo v socializaciji, kar je tudi posledica pogostejšega poročanja o altruističnih strahovih pri ženskah. Ženske skrbi za otroke, stare starše in sosede, ne izpostavljajo pa skrbi za svoje partnerje, kot to poročajo moški, ki praviloma strahu ne priznajo.

Strah pred kriminaliteto pri ženskah izhaja iz strahu pred posilstvom, pri čemer sta lahko oba koncepta za ženske enakega pomena. Le-to je posledica fizičnih, čustvenih in hudih telesnih zlorab (bivših) intimnih partnerjev. Ženske z višjim strahom iščejo fizično stabilne in gospodujoče, dominantne partnerje in prijatelje, protislovje pa je v tem, da jih takšni predstavniki moškega spola privlačijo, četudi je njihova možnost viktimizacije majhna. Tu se nam poraja vprašanje, če so ženske v opravljeni raziskavi poznale pomen besede dominanca. Gre tu za dominanco v smislu, da bo ženska v moškem našla varnost, da bo moški trden in jo bo hkrati tudi spoštljivo ali enakopravno obravnaval, ali za dominanco v smislu, da moški sprejema odločitve in njegovo mnenje prevlada nad partnerkinim mnenjem?

Strah pred kriminaliteto pri ženskah je povezan tudi z zdravjem, pri čemer ni jasno, ali je zdravstveno stanje osebe vzrok ali posledica strahu pred kriminaliteto. Z dejavnikom zdravja je razjasnjena samoocena zdravja, ki vpliva le na strah pred kriminaliteto pri ženskah. Menimo, da je pojav pri moških mogoče razložiti z družbenim pritiskom delovanja skladno z družbenimi normami in splošno predstavo moških o tem, da so močni, neustrašni in sposobni varovati sebe in svojo družino.

Dileme se porajajo tudi v povezavi z dejavnikom medijev. Ti višajo strah pred kriminaliteto pri ženskah, hkrati pa branje o kriminaliteti v časopisih tudi niža tovrsten strah. Odprta so tudi vprašanja glede tega, ali na predstavo o kriminaliteti vpliva osebnost ali mnenje o kriminaliteti, ustvarjeno s pomočjo medijev. Dileme in protislovja so opaženi tudi glede povezave strahu pred kriminaliteto in stopnjo kriminalitete. Ponekod kriminaliteta namreč upada, strah pred njo pa je višji ali ostaja na isti ravni. Strah pred kriminaliteto je namreč problem tudi v mestih z nizko stopnjo kriminalitete.

V prispevku smo spoznali kar nekaj nasprotujočih si ugotovitev, pri čemer ne smemo pozabiti protislovja ugotovitve, da ženske občutijo višji strah pred kriminaliteto kot moški. Študije navajajo tudi ugotovitve, da obstajajo neustrašne ženske in boječi moški (Gilchrist et al., 1998).

Ugotavljamo tudi, da bi bilo treba študije o strahu nadgraditi s kvalitativnimi študijami o strahu pred kriminaliteto, ki bi obravnavale samo žensko populacijo, da bi dobili boljši vsebinski vpogled v tematiko, saj empirične kvantitativne študije o strahu pred kriminaliteto dajo bolj splošno sliko o problemih čustvenega odzivanja na kriminaliteto oz. lastno oceno o privlačnosti za potencialno kriminalno viktimizacijo.

UPORABLJENI VIRI

Addington, L. A. (2009). Fear of crime nad perceived risk. *British Journal of Criminology*, 46(2), 258–285.

- Areh, I. (2010). Razlike med spoloma v opisovanju kaznivega dejanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 61(4), 387–394.
- Areh, I. (2011). Gender-related differences in eyewitness testimony. *Personality and Individual Differences*, 50(5), 559–563.
- Broll, R. (2014). »Criminals are inside of our homes«: Intimate partner violence and fear of crime. *Canadian Journal of Criminology & Criminal Justice*, 56(1), 1–22.
- Burke, D. (30. 11. 2008). The women crime writers whose work is so arresting. *Independent.ie*. Pridobljeno na <http://www.independent.ie/entertainment/books/the-women-crime-writers-whose-work-is-so-arresting-26496057.html>
- Christianson, S. A. (1992). Emotional stress and eyewitness memory: A critical review. *Psychological Bulletin*, 112(2), 284–309.
- Cossmann, J. S. in Rader, N. E. (2011). Fear of crime and personal vulnerability: Examining self-reported health. *Sociological Spectrum*, 31(2), 141–162.
- Cothran, D. A. in Cothran, C. C. (1998). »Promise or political risk for Mexican tourism«. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 477–497.
- Doran, B. J. in Burgess, M. B. (2012). *Putting fear of crime on the map*. London: Springer.
- Emanuelsson, A. in Mele, R. (14. 3. 2004). *Impact of media on fear on crime? The mean world syndrome*. Pridobljeno na <http://www.svj.hvu.nl/mediahype/risk4/page2.htm>
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. Albany: Suny Press.
- Ferraro, K. in LaGrange, R. L. (1987). The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70–101.
- Gabriel, U. in Greve, W. (2003). The psychology of fear of crime: Conceptual and methodological perspectives. *British Journal of Criminology*, 43(3), 600–614.
- Garofalo, J. (1981). The fear causes and consequences. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 72(2), 839–857.
- Gilchrist, E., Bannister, J., Ditton, J. in Farrall, S. (1998). Women and 'fear of crime': Challenging the accepted stereotype. *The British Journal of Criminology*, 38(2), 283–299.
- Gleitman, H., Fridlund, A. J. in Reisberg, D. (2000). *Basic psychology*. New York: W. W. Norton & Company.
- Goodey, J. (1997). Boys don't cry masculinities, fear of crime and fearlessness. *British Journal of Criminology*, 37(3), 401–418.
- Goodey, J. (2005). *Victims and victimology: Research, policy and practice*. London: Pearson Education.
- Grabosky, P. N. (1995). Fear of crime and fear reduction strategies. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 44, 1–6.
- Hacin, R. (2014). *Kartiranje varnostnih pojavov in proučevanje strahu pred kriminaliteto v občini Trbovlje* (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79–150.
- Hanley, N. in Ruppner, L. (2015). Understanding the effects of crime on women: Fear and well – being in the context of diverse relationship. *Social Science*, 4(2), 276–293.

- Hansmaier, M. (2013). Crime, fear and subjective well-being: How victimization and street crime affect fear and life satisfaction. *European Journal of Criminology*, 10(5), 515–533.
- Herlitz, A. in Rehman, J. (2008). Sex differences in episodic memory. *Current Directions in Psychological Science*, 17(1), 52–56.
- Herlitz, A., Nilsson, L. G. in Bäckman, L. (1997). Gender differences in episodic memory. *Memory and Cognition*, 25(6), 801–811.
- Hilinski, C. M., Pentecost Neeson, K. E. in Andrews, H. (2011). Explaining the fear of crime among college women, in their own words. *Southwest Journal of Criminal Justice*, 8(1), 112–127.
- Hirtelehner, H. in Farral, S. (2014). ‚Shadow of sexual assault‘ responsible for women’s higher fear of burglary? *British Journal Criminology*, 54(6), 1167–1185.
- Hollander, J. A. (2001). Vulnerability and dangerousness: The construction of gender through conversation about violence. *Gender and Society*, 15(1), 83–109.
- Hood, R. in Joyce, K. (1999). Three generations: Oral testimonies on crime and social change in London’s East End. *British Journal of Criminology*, 39(1), 136–160.
- Hughes, S. (3. 7. 2016). After Agatha Christie ... female crime writers delve deep into women’s worst fears. *The Guardian*. Pridobljeno na <https://www.theguardian.com/books/2016/jul/03/women-writers-crime-novels>
- Jackson, J. (2004). Experience and expression: Social and cultural significance in the fear of crime. *British Journal of Criminology*, 44(6), 946–966.
- Kahlor, L. in Eastin, M. S. (2011). Television’s role in the culture of violence toward women: A study of television viewing and the cultivation of rape myth acceptance in the United States. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 55(2), 215–231.
- Kelling, G. L. in Coles, C. M. (1996). *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. New York: Free Press.
- Kelling, G. L. in Wilson, J. Q. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, 249(3), 29–38.
- Killias, M. (1990). Vulnerability: Towards a better understanding of key variable in the genesis of fear of crime. *Violence and Victims*, 5(2), 97–108.
- Kohm, S. A., Waid-Lindberg, C. A., Weinrath, M., O’ Connor Shelley, T. in Dobbs, R. R. (2012). The impact of media on fear of crime among university students: A cross-national comparison. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 54(1), 67–100.
- Liska, A. E. in Baccaglioni, W. (1990). Feeling safe by comparison: Crime in the newspapers. *Social Problems*, 37(3), 360–374.
- Loftus, E. F., Banaji, M. R., Schooler, J. W. in Foster, R. (1987). Who remembers what? Gender differences in memory. *Michigan Quarterly Review*, 26, 64–85.
- Lorenc, T., Petticrew, M., Whitehead, M., Neary, D., Clayton, S., Wright, K. ... Renton, A. (2014). Crime, fear of crime and mental health: Synthesis of theory and systematic reviews of interventions and qualitative evidence. *Public Health Research*, 2(2), 9–28.
- Madriz, E. (1997). *Nothing bad happens to good girls: Fear of crime in women’s lives*. Berkeley: University of California Press.

- McCornell, E. E. H. (1989). *An examination of relationships among fear of crime, crime seriousness, crime victimization, and crime precaution behaviors*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Mesch, G. (2000). Women's fear of crime: The role of fear for the well-being of significant others. *Violence and Victims*, 15(3), 323–336.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2), 272–289.
- Meško, G. (2008). *Kriminologija*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G. (2012). A reflection on selected fear of crime factors in Ljubljana, Slovenia. *Varstvoslovje*, 14(4), 422–434.
- Meško, G. in Farrall, S. (1999). Socialna psihologija straha od zločina: Usporedba slovenskih, škotskih i inozemskih lokalnih istraživanja zločina. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 35(2), 141–159.
- Meško, G. in Umek, P. (1999). Značilnosti socialnopsihološkega in demografskega modela strahu pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 50(2), 131–137.
- Meško, G., Areh, I. in Kury, H. (2004). Testing social-demographic and social-psychological models of fear of crime in Slovenia. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe, Dilemmas of contemporary criminal justice* (str. 642–655). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice.
- Meško, G., Fallshore, M., Muratbegović, E. in Fields, C. (2008). Fear of crime in two post-socialist capital cities – Ljubljana, Slovenia and Sarajevo, Bosnia and Hercegovina. *Journal of Criminal Justice*, 36(6), 546–553.
- Meško, G., Petrovec, D., Areh, I., Muratbegović, E. in Rep, M. (2006). Strah pred kriminaliteto v Sloveniji in Bosni in Hercegovini – izidi primerjalne študije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 57(1), 3–14.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere in M., Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti: Poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Vošnjak, L., Muratbegović, E., Budimlić, M., Bren, M. in Kury, H. (2012). Fear of crime in urban neighbourhoods: A comparative analysis of six capitals. *Varstvoslovje*, 14(4), 397–421.
- Moore, M. H. in Trojanowicz, R. C. (1988). *Policing and the fear of crime*. Washington: National Institute of Justice.
- Morris, C. G. (1988). *Psychology: An introduction*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Newman, O. (1972). *Defensible space*. New York: McMillan.
- Oc, T. in Tiesdell, S. (1997). *Safer city centres: Reviving the public realm*. London: Paul Chapman.
- Olofsson, N., Lindqvist, K. in Danielsson, I. (2012). Fear of crime and psychological and physical abuse associated with ill health in a Swedish population aged 65–84 years. *Public Health*, 126(4), 358–364.
- Pavlović, Z. (1998). Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji Slovenija (Ljubljana) 1992–1997 (1. del). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(3), 257–265.
- Ross, C. E. in Mirowsky, J. (2000). Disorder and decay: The concept and measurement of perceived neighborhood disorder. *Urban Affairs Review*, 34(3), 412–432.

- Ryder, H., Maltby, J., Rai, L., Jones, P. in Flowe, H. D. (2016). Women's fear of crime and preference for formidable mates: How specific are the underlying psychological mechanisms? *Evolution and Human Behavior*, 37(4), 293–302.
- Salmi, S., Gronroos, M. in Keskinen, E. (2004). The role of police visibility in fear of crime in Finland. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 27(4), 573–591.
- Snedker, K. A. (2006). Altruistic and vicarious fear of crime: Fear for others and gendered social roles. *Sociological Forum*, 21(2), 163–195.
- Stafford, M., Chandola, T. in Marmot, M. (2007). Association between fear of crime and mental health and psysical functioning. *American Journal of Public Health*, 97(11), 2076–2081.
- Stanko, E. (1990). *Everyday violence: How women and men experience sexual and physical danger*. London: Pandora.
- Stanko, E. A. (1993). The case of fearful women: Gender, personal safety and fear of crime. *Women and Criminal Justice*, 4(1), 117–135.
- Sutton, R. M., Robinson, B. in Farrall, S. D. (2011). Gender, fear of crime, and self-presentation: An experimental investigation. *Psychology, Crime and Law*, 17(5), 421–433.
- Valera, S. in Guàrdia, J. (2014). Perceived insecurity and fear of crime in a city with low-crime rates. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 195–205.
- Van der Wurff, A., Van Staalduinen, L. in Stringer, P. (1989). Fear of crime in residential environments: Testing a social psychological model. *Journal of Social Psychology*, 129(2), 141–160.
- Walklate, S. (2004). *Gender, crime and criminal justice*. Cullompton; Portland: Willan.
- Warr, M. (1985). Fear of rape among urban women. *Social Problems*, 32(3), 238–250.

○ avtorjih:

Monika Klun, magistrska študentka na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, v letu 2016 sodelovala pri zbiranju podatkov za projekt Slovenija-ZDA z naslovom Kriminaliteta, družbeni procesi in zaznave kriminalitete v lokalnih skupnostih. E-pošta: monika.klun@student.um.si

Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in vodja programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018). E-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si